

NARSİSİZM KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİLER
RELATIONSHIPS BETWEEN NARCISSISM PERSONALITY TRAIT AND SELF ESTEEM**Yrd.Doç. Mehmet Ertuğrul UÇAR**Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlık Anabilimdalı, Aksaray/Türkiye**Bilge KONAL**

Aksaray Üniversitesi, Aksaray/Türkiye

ÖZET

Narsisizm; kendini diğerlerinden üstün görme, diğerleri tarafından saygı ve hayranlık duyulma beklentisine girme ile nitelendirilen bir kişilik özelliğidir. Hem psikoloji hem de popüler kültürde genel inanç, narsisizmin aşırı benlik saygısının bir biçimini yansıttığı doğrultusundadır. Bazı psikologlar, narsisizmin abartılı ya da aşırı şişirilmiş yüksek bir benlik saygısı ile ilişki olduğunu öne sürmektedirler. Bu bakış açısıyla benlik saygısı narsistik kişilik özelliğini artırmaktadır. Benlik saygısı, bireylerin kendilerini ne kadar değerli hissettiklerini ifade eder. Kişilik, psikolojinin önemli alanlarından biridir ve örgütlenmiş duygusal, bilişsel, toplumsal özellikler bütünü olarak ele alınmaktadır. Kişiliğe ilişkin çok farklı yaklaşımlar öne sürülmüştür ancak en fazla kullanılan, Beş Faktör Kişilik Kuramı olarak kabul görmektedir. Bu yaklaşım bağlamında kişilik, beş faktör altında toplanabilmektedir: Dışa dönüklük, sorumluluk, uyumluluk, deneyime açıklık ve duygusal denge. Hem kişilik özellikleri hem de benlik saygısı narsisizm üzerinde etkilidir. Alanyazın ışığında bu araştırmanın temel amacı; kişilik özelliklerinden dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk ve deneyime açıklık boyutları ile benlik saygısının narsisizmi yordayıp yordamadığını araştırmaktır. Bu amaçla çoklu regresyon modeli oluşturulup test edilmiştir. Araştırma grubu 352 üniversite öğrencisi ve öğretmenden oluşmaktadır (%71.1 kadın, %28.9 erkek). İlk regresyon analizinde deneyime açıklık, uyumluluk, duygusal denge ve benlik saygısının narsisizmi anlamlı olarak yordadığı saptanmıştır. İkinci regresyon analizi ise kadınlarda dışa dönüklük, deneyime açıklık ve benlik saygısının; erkeklerde de deneyime açıklık ve uyumluluğun narsisizmi yordadığını göstermiştir.

Anahtar sözcükler: Narsisizm, Benlik Saygısı, Kişilik**ABSTRACT**

Narcissism is a personality trait characterized by a sense of superiority and a desire for respect and admiration from others. A common belief, both in psychology and in popular culture, is that narcissism represents a form of excessive self-esteem. Some psychologists, suggest that narcissism related an exaggerated form of high self-esteem or inflated self-esteem. So that self-esteem increase narcissist personality trait. Self-esteem indicates whether people have a low or high sense of their overall self-worth. Personality deals with organized traits which are emotional, cognitive, and social. Various approaches have been proposed to examine personality but the Big-Five Personality Theory which suggests personality traits can be assessed under the five-factor has begun to come to the fore. These factors are extraversion, agreeableness, emotional stability, conscientiousness and openness to experience. Both personality traits and self-esteem effect on narcissism. In light of the literature the aim of this study is to examine whether extraversion, agreeableness, emotional stability, conscientiousness and openness to experience and self-esteem's predict narcissism. Research group consisted of 352 (71.9% female, 28.1% male) university students and teachers. The preliminary analyses showed that extraversion, agreeableness, emotional stability, conscientiousness and openness to experience and self-esteem's predict narcissism. First regression analyzed showed that openness to experience, agreeableness, emotional stability and self-esteem significantly predicts narcissism. Second regression analyzed showed that extraversion, openness to experience and self esteem significantly predict narcissism in women also openness to experience and agreeableness predict narcissism in men.

Key Words: Narcissism, Self-Esteem, Personality

1. GİRİŞ

Terim olarak literatüre 1898’de Ellis’ le giren narsisizm, özellikle 1980’lerden bu yana hızlı bir yükseliş eğilimine girmiştir. Son 40 yıllık dönemde araştırmacıların dikkatini kazanmasının bu yükselişe ilişkili olduğu düşünülürse bu yükselişin altında yatan dinamiklerin saptanması literatür için oldukça önemli gözükmektedir. Nitekim Twenge’ ye göre (2015) normal narsisizmin bu denli yükselmesi ve artan potansiyeli, toplumsal düzlemde patolojik narsisizmin olumsuzluklarından çok daha tehlikelidir. Özellikle 1960’larda narsisizmi düşük benlik saygısı ile ilişkilendirilen ve benlik saygısını yükseltmenin kişisel gelişim ile motivasyon için mutlak olduğunu savunan yaklaşımlar, konuyla ilgili pek çok çalışma yapmış ve bu çalışmalar, toplumdaki bireylerin benlik değerlendirmelerine yansımıştır. Bu bağlamda yükselişe geçen benlik saygısıyla orantılı olarak dışa dönüklük, iddialılık, bireycilik gibi davranışa direkt yansıyan özellikler de artma eğilimine girmiştir. Bunun yanı sıra erkek bireylerde baskın olan narsisizm eğilimleri yön değiştirerek kadınlarda yükselişe geçmiş, kadın ve erkekler arasındaki narsisizm puan farkları kapanmaya başlamıştır. Kadınlardaki bu eğilim, cinsiyet rollerinin değişmesiyle ilintilendirilerek dışa dönüklük kişilik boyutundaki artışla vurgulanmıştır.

Baumeister ve arkadaşlarıyla (2003) Twenge ve Campbell’ın (2015) inceledikleri istatistikler ve yaptıkları araştırmalar, onların narsisizmin altında yatan dinamikleri bulma çalışmalarına yön vermiştir. Dolayısıyla temel iddia, narsisizm eğilimlerinin abartılmış benlik saygısı ile ilişkili olarak arttığı yönünde şekillenmiştir. Benlik saygısının kişilik boyutlarını da etkilediği literatürde tartışılmış ve Beş Faktör kişilik boyutlarından özellikle dışa dönüklük, deneyime açıklık boyutlarının benlik saygısıyla pozitif yönde ilişkili olduğu pek çok araştırmada bulgulanmıştır. O hal de bu kişilik boyutlarının narsisizmle de olan ilişkisi, narsisizmi yordadığı biçiminde şekillenmiş gözükmektedir. Türk kültüründe narsisizmin benlik saygısı ve hangi kişilik boyutlarıyla ilişkili olduğu ve bu değişkenlere bağlı olarak narsisizmin nasıl şekillendiğinin araştırılması önemli görülmektedir. Narsisizmin dinamiğindeki benlik saygısı faktörü ve bireyin kendine hangi kişilik özelliklerini attettiği güçlü bir senteze ulaşılmasını sağlamakla birlikte narsisizmi şekillendiren değişkenleri saptamak açısından da önemli görülmektedir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Narsisizm

Kendine hayranlık besleme, kendini abartılı olarak sevme ile ilişkilendirilen narsisizm terimi çıkış noktasını bir Yunan söylencesi olan ve kendine hayranlık trajedisini net olarak yansıtan “Narkissos Efsanesi” den almaktadır. Narkissos adlı gencin hayranlıkla sadece kendisine odaklanarak dış dünya ile iletişimini kesmesi üzerine kurulu efsane, aslında narsisizmin toplum ve yakın çevredeki insanlara verdiği zararın ciddi sonuçlarını gerçek yaşam bağlamında gözler önüne sermektedir (Twenge ve Campbell, 2015).

Hem psikolojik hem de kültürel bir durumu tanımlayan narsisizm, genel olarak bireysel düzlemde kişinin kendi imgesine abartılı bir şekilde değer verme eğilimiyle kendini gösteren bir kişilik bozukluğunu ifade etmektedir (Lowen, 2016). Terim, klinik olarak 1899’da Paul Nache tarafından kullanılarak kendi bedenine tam bir tatmin elde edene kadar bakan, onu okşayan, seven bir bireyin tutumu ile ilişkilendirilmiştir. Süreçte ise Freud (1914) tarafından libido kavramı çerçevesinde benliğin içgüdüsel olarak kendini koruyucu yönü ile açıklanarak birincil ve ikincil narsisizm şeklinde kavramlaştırılmıştır. Birincil narsisizmde libidinal enerji başlangıçtan itibaren benlikte bulmakta ve nesnelere yönelmemekte, bu durumu da güçlü ve kusursuz olma duygularının eşlik ettiği benlik şişmesi izlemektedir. İkincil narsisizmde ise libidonun dış dünyada yaşanan engellenmeler ve düş kırıklıkları sonucu, nesnelere çekilerek yeniden egoya dönmesi durumu vurgulanmaktadır (Geçtan, 2015). Dolayısıyla Freud’a göre narsisizm, canlı her varlığa haklı olarak bir ölçüde atfedilebilecek bir özellik olarak görülmele beraber dış dünyadan uzaklaşan libidonun benliğe yönetilmesinden kaynaklanan bir olgu olarak açıklanmaktadır (Freud, 1914).

Narsisizmin psikanalizdeki yeri, Freud'un görüşleri merkezinde şekillenmiş, Kernberg (1975, 1985) ve Kohut' un (1971, 1977) bakış açılarıyla da ivme kazanmaya devam etmiştir (Campbell ve Foster, 2007; Atay, 2009). Genel olarak ele alındığında psikanalistler, narsisizm sorununun kaynağını erken çocukluk dönemiyle örtüştürmektedirler ki bu yaklaşımın altında zihinde gerçekleşen ve sona eren şeylerin kişiliği belirlediği inancı yatmaktadır (Lowen, 2016). Kernberg (1975) narsisizmi, bireyin çocukluk döneminde hoş olmayan yaşantılarına karşı geliştirdiği bir savunma mekanizması olarak nitelendirmiş, "büyükmecilik, empati yoksunluğu, duygusal boşluk hissi, benmerkezcilik" ifadelerini kullanarak narsisizm tanımına patolojik bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. Kohut ise (1971) narsisizmi, sağlıklı gelişimsel bir yapı olarak değerlendirirken; patolojik narsisizmi ise olağan gelişim düzleminde gelişimsel bir duraklama şeklinde nitelendirmiş, ikisi arasında bir devamlılık olduğuna vurgu yapmıştır. Dolayısıyla Gabbard' ın (2000) da değerlendirdiği gibi Kohut' un aksine Kernberg' de narsisizm, hatalı bir gelişim yani patolojik bir durumu yansıtmaktadır (Anlı ve Bahadır, 2007). Kohut' un (1977) bakış açısıyla çocukluk dönemi yaşantılarına bağlı olarak gelişen ve benlik yapısına yansıyan öz saygı eksikliği, bireyin kendini aşırı boyutlarda değersiz hissetmesi, depresif duygusal denge ve diğerleri tarafından reddedilme düşüncesi; narsisizme yol açan kusurlar olarak değerlendirilmektedir (Özakkaş, 2006). Geçtan (2015) ise narsistik eğilimleri, bireylerin gelişim dönemlerinde belli birtakım tepkilere takılmaları sonucunda geliştirdikleri saplantılar ile ilişkilendirmektedir.

Psikoloji literatürüne Ellis (1898) tarafından kazandıran narsisizm terimi günümüze kadar çeşitli bakış açılarıyla tartışılmış (Atay, 2009), yukarıda da sözü edildiği üzere bazı araştırmacılar tarafından narsisizmin insan doğasındaki sağlıklı şekilleri ve iyi oluşla ilişkisi üzerinde durulurken (Kohut, 1977; Watson, Little, Sawrie ve Biderman, 1992; Rhodewalt ve Morf, 1995; Watson, Hickman ve Morris, 1996; Rhodewalt, Madrian ve Cheney, 1998); bazı araştırmacılar tarafından ise terimin olumsuz ve zarar verici boyutları vurgulanmıştır (Reich, 1954; Kernberg, 1975; Lasch, 1979; Cooper ve Ronningstam, 1992, akt. Rose, 2002). Bu çerçevede de narsisizmin patolojik ve normal olarak kavramlaşmasını sağlamıştır.

2.2. Patolojik Narsisizm

Patolojik narsisizmi, bireylerin kişiliklerini kendilerine yönelik tehdit olarak algıladıkları durumlara karşı korumak için geliştirdikleri bir savunma mekanizmasıyla açıklamak mümkündür (Rozenblatt, 2002). Bu bağlamda da olumlu benlik algısının tehdit ve tehlikelerden sağlıklı şekilde korunamaması ve uygun başa çıkma stratejilerinin kullanılmaması bireyin yaşam deneyimlerine ilişkin sorunları ortaya çıkarmaktadır (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Patolojik narsisizm bireylerde özellikle kendini diğerlerinden üstün görme eğilimi çevresinde şekillenir. Abartılı benlik saygısı bu bireylerin kendilerinden ne kadar emin olduklarını ve diğerlerinin fikirlerine ihtiyaç duymadıklarını gösterse de bunun tam tersi olarak bu bireyler, çevreden gelen yorumlarla beslenmektedirler. Dolayısıyla dış dünyaya yansıtılanın aksine içsel süreçte bu bireylerin düşük benlik saygısına sahip olduğu düşünülmektedir (Kernberg, 1975). Lowen (2016) klinik tecrübelerinden yola çıkarak bu bireyleri, duygularını -benliklerini- inkar edenler olarak nitelendirmektedir. Duyguları dışında hareket etme ve olayları kendi çıkarları doğrultusunda değiştirmeye eğilimli bu bireyler, tüm güç ve kontrolün kendilerinde olmasını isterler; onlar için ne hissettiklerinden çok nasıl göründükleri önem taşımaktadır. Bunların yanı sıra Kernberg (1975), bu bireylerin kendilerine yönelik eleştirilere karşı saldırganlık, öfke gibi olumsuz duygularla karşılık verme eğiliminde olduklarını, kendilerinde beğenmedikleri özellikleri ise çevrelerine yansıtarak rahatlama yolunu seçtiklerini vurgulamaktadır. Geçtan' a (2015) göre bu bağlamda psikiyatri uygulamalarında normal narsisizm ile patolojik narsisizm arasında ayrıma ulaşmak her zaman netlik göstermeyebilir. Daha önce de değinildiği gibi bireyin kendini beğenmesi ve değerli bulması yaşam enerjisi için normal, hatta gerekli bir duygudur. Burada önemli olan, bulguların ne dereceye kadar patolojik bağlamda değerlendirilebileceğini saptamaktır.

Narsisizm, genel bir bakış açısıyla psikanalitik kuramcılar tarafından bir savunma mekanizması ya da davranışı ve yaratıcılığı yönlendiren bir enerji kaynağı gibi görülse de ilerleyen süreç, yukarıda da vurgulandığı gibi olgunun patolojik bir bozukluğa ulaşabileceği üzerine odaklanmıştır (Campbell ve

Foster, 2007). Nitekim narsistik kişilik bozukluğu, patolojik bir bozukluk olarak değerlendirilerek 1980 yılında APA tarafından yayınlanan Zihinsel Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'nın (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders – DSM III) 3. baskısında ilk kez yer almıştır (Atay, 2009). DSM-III' teki tanılamada bozukluk, gösterişli ve abartılı tarzda önemli ve eşi benzeri olmama duygusuna sahip olma; başarı, güç, zeka, güzellik gibi kavramlara sınırsız bir biçimde sahip olduğuna inanma veya kusursuz aşk fantezisi kurma; olumsuz yaşam olaylarına tahammül edememe; herhangi bir sorumluluk almadan ayrıcalık ve hak sahibi olduğu iddiasında olma; diğerleriyle olan ilişkilerinde son derece zayıf empati yeteneği ya da empatiden tamamen yoksun olma eğilimleri ile açıklanmıştır (Hyman, 1989). DSM' nin takip eden basımlarında da öze sadık kalınarak narsistik kişilik bozukluğu tanı kategorisi kapsamında yer almaya devam etmiştir (DSM-III-R; American Psychiatric Association, 1987; DSM-IV, American Psychiatric Association, 1994; DSM-IV-TR; American Psychiatric Association, 2000). DSM-V' te (2013) ise tanı eksen yapısındaki değişikliklerle birlikte erken erişkinlik döneminde başlayan ve çeşitli koşullarda kendini gösteren büyülenmeciliği, hayranlık gereksinimini, eş duyumu (empati) yoksunluğunu içeren ve aşağıdaki kriterlerden en az beşini kapsayan yaygın bir örüntü şeklinde ortaya konmuştur (Eldoğan, 2016). Bu kriterler (DSM-V; American Psychiatric Association, 2013).

1. Kendisinin çok önemli olduğuna dair büyülenmeci bir duygu ile başarılarını ve yeteneklerini abartmak, yeterli bir başarı göstermeksizin üstün biri olarak bilinmeyi beklemek
2. Sınırsız başarı, güç, zekâ, güzellik veya kusursuz sevgi fantezileriyle meşgul olmak
3. Özel ve eşi bulunmaz biri olduğuna, sadece kendisi gibi özel veya üst düzey insanlar tarafından anlaşılacağına, ancak onlarla diyalog kurabileceğine inanmak
4. Abartılı beğenilme isteği
5. Başkalarından öncelikli ve ayrıcalıklı olarak makul olmayan şekilde hak sahibi olduğuna inanmak
6. Kişilerarası ilişkilerini çıkarları doğrultusunda şekillendirerek sömürücü olmak
7. Empati kurma yoksunluğu ile başkalarının duygularını anlama, tanımlama ve ihtiyaçlarının farkına varıp bu ihtiyaçların giderilmesi konularında isteksiz olmak
8. Diğerlerini kıskanmak bunun yanında diğerlerinin de onu kıskandığına inanmak
9. Kibirli, küstah davranış veya tutumlar sergilemek şeklinde maddelenmiştir.

2.3. Normal Narsisizm

Bazı araştırmalarda birey için pozitif yönde işlediği bulgularan normal narsisizm (Campbell ve Foster, 2007), bireyi olumlu yönde motive ederek kendisi, çevresi ve çevrenin beklentileri doğrultusunda dış dünya ile başa çıkmada uyumlu hale getirebilmektedir (Rozenblatt, 2002). Yüksek öz güven ve bireyin kendisine verdiği değer, normal narsisizmde bireyi dışarıdan gelen eleştirilere karşı koruma işlevi üstlenmektedir ki bunun altında yatan, bireyin çevredense kendisine odaklanma eğilimidir (Akhtar, 1989). Bunun yanı sıra narsistik benlik; bireyin deneyimlerinden keyif almasını, başarılarıyla gurur duymasını, başarısızlık ve eksikliklerinden dolayı ise utanç ve öfke duygularının daha rahat üstesinden gelmesini sağlayabilmektedir (Rozenblatt, 2002). Dolayısıyla benliğe ilişkin olumlu algı, normal narsisizm ile ilişkilendirilmiştir (Pincus ve Lukowitsky, 2010).

Bireylerdeki normal narsisizm eğilimlerine yönelik nesnel ölçümler, öncül bazı çalışmaların ardından (Raskin ve Hall, 1979; Emmons, 1987) Raskin ve Terry'nin (1988) DSM-III davranışsal ölçütlerinden yola çıkarak hazırladıkları 40 maddelik Narsistik Kişilik Envanteri' ne (NPI-40) dayanmaktadır. Genel popülasyondaki, klinik vakalar dışındaki insanların narsistik eğilimlerini ölçmek üzere tasarlanan ölçekte (Foster ve Campbell, 2007) Raskin ve Terry narsisizmi; üstünlük, sömürücülük, otorite, kendine yeterlilik, kendini beğenme, hak iddia etme ve teşhircilik olmak üzere 7 boyut ile ilişkilendirmektedir. Üstünlük boyutu narsist bireylerin benlik saygısına yatırım yaptığı birincil boyut olarak değerlendirilmektedir. Narsist bireyler, hem kendinin hem de diğerlerinin onayladığı bir üstünlük algısı eğilimi içindedir. Sömürücülük boyutu, çıkar ilişkileri ile ilintili olup diğerlerinden faydalanmayı içermektedir. Otorite boyutunda ise narsist bireyler diğerlerinin üzerinde belirli bir güce sahip olmayı arzulamaktadırlar. Kendine yeterlilik boyutu diğerlerine herhangi bir

koşulda ihtiyaç duymama ile ilişkilendirilirken kendini beğenme boyutunda narsist bireylerin çekiciliklerine odaklanması durumu söz konusudur. Nitekim narsist bireyin çekiciliği diğerlerince de onaylanmaktadır ve bu da narsist bireyin kendine dönük olumlu benlik algısını artırmaktadır. Hak iddia etme boyutu narsist bireylerin her türlü isteğine -hak etsinler ya da etmesinler- diğerleri tarafından koşulsuz uyumu belirtmektedir. Teşhircilik boyutunda ise biricik olduğuna inanan bireylerin dışa dönüklük, iddialılık, kendinden son derece emin olma ve abartılı gösterişte bulunma gibi özellikleri ön plana çıkmaktadır (Atay, 2010).

Twenge ve Campbell (2015) özellikle 80'lerden bu yana hızlı bir şekilde yükselme eğilimi gösteren ve olumlu benlik algısıyla ilişkilendirilen normal narsisizmin hem bireyin çevresine verdiği zarardan hem de çok daha yaygın olmasından dolayı potansiyel olarak patolojik narsisizmden daha tehlikeli olduğu kanısındadır. Bu farklı bakış açısının genel itibarıyla Lasch (1979) ile başladığı, Buss ve Chiodo (1991), Bushman ve Baumeister (1998, 2000) ile de ivme kazandığı düşünülebilir. Nitekim bireyin sosyal ilişkilerinde rahat olmasını, liderlik özelliği bulundurmasını, kendini ve yeteneklerini değerlendirmede iyi hisler içinde olmasını sağlayan normal narsisizm; bu değişkenler düşünüldüğünde pozitif yönde değerlendirilse de çevreyle olan ilişkilerin sürdürülmesini engellemesi ya da yanıtlan öz bilgi bağlamında oldukça zararlı sonuçlar doğurabilmektedir (Foster ve Campbell, 2007).

Literatüre 1898 yılında kazandırılan narsisizm kavramı, ilk kez psikanalitik kuramcı Ellis tarafından bireyin cinsel dürtülerini kendisine hayranlıkla yöneltmesini içeren duygular olarak açıklanırken özellikle kadınlarda görülen bir durum olarak ele alınmış (Rozenblatt, 2002), süreçte ise kadın üzerine yapılan vurgu Freud (1914) tarafından da devam ettirilmiştir. Ancak sonraki yıllarda bazı araştırmacılar tarafından narsistik eğilimlerin her iki cinsiyette de eşit olarak görülebileceği, evrensel nitelikteki özellikleri ön plana çıkarılırken (Lasch, 2006), bazı araştırmacılar (Akhtar ve Thomson, 1982; Slater, 1974; Philipson, 1985) tarafından ise narsistik eğilimlerin erkeklerde daha fazla görüldüğü vurgulanmıştır (Watson, Taylor ve Morris, 1987).

2.4. Benlik Saygısı

William James tarafından ilk kez 1963'te "bireyin kendisinin ne olduğunu söyleyebileceği her şeyin toplamı" olarak tanımlanan benlik kavramı ile ilgili araştırmalar, 20. yüzyılın başlarıyla ortalarında ivme kazanmış; benliğin oluşumu ve tanımlanmasına açıklık getirmesinin yanında benlik saygısı gibi önemli birçok kavramın da literatüre kazandırılmasını sağlamıştır (Kağıtçıbaşı, 2017). En kapsamlı ve doyurucu çalışmaların benlik saygısını bir sonuç olarak değerlendiren Rosenberg (1965, 1979) ve Coopersmith (1967) tarafından yapıldığı görülmektedir. Coopersmith'e (1967) göre benlik saygısı; bireyin kendini değerlendirmesi (self-evaluation) merkezinde şekillenen, cinsiyet, yaş ve farklı yaşam deneyimlerine göre değişkenlik gösterebilen kendine yönelik tutumunu yansıtır. Birey bu değerlendirmede performansını, kapasitesini, yeterliliğini ve değerlerini göz önünde bulundurur. Dolayısıyla benlik saygısı da bireyin kendisini yetenekli, başarılı, önemli ve değerli olarak algılama derecesi ile ilgili inanç ve tutumlarını ifade etmektedir. Rosenberg' in (1965) ise benlik saygısına yönelik açıklamaları bireyin kendisini değerlendirme sonucunda ulaştığı yargılar etrafında şekillenmiştir. Benlik saygısını "bireyin kendisine karşı olumlu ve olumsuz tutumları" olarak tanımlayan Rosenberg' e göre, kişinin kendisine karşı olumlu ve olumsuz tüm tutumları kendini ne kadar değerli hissettiğini etkilemekte, bu etki de benlik saygısına yansımaktadır. Dolayısıyla birey kendini değerlendirirken olumlu bir tutum içindeyse benlik saygısı yüksek; olumsuz bir tutum içindeyse benlik saygısı düşük olmaktadır. Bunun yanı sıra yüksek benlik saygısına sahip bireyler kendilerini toplumda değerli bir kişi görme eğilimindedirler ve kendilerine yönelik değerlendirmeleri pozitif yöndedir. Düşük benlik saygısına sahip bireylerde ise negatif yönde olan kendilerine dönük değerlendirmelerinin daha çok ön plana çıkarılması (Baumeister ve Tice, 1986) ve genel olarak kalıcılık ve süreklilik göstermesi (Rosenberg, 1965) eğilimleri söz konusudur. Baumeister, Tice ve Hutton'a göre (1989) benlik saygısı yüksek bireyler; kendisini kabul etme ve üstün niteliklerine odaklanma eğilimi gösterirler. Bu bireyler, düşük benlik saygısına sahip olanlara göre kendilerini geliştirmeye ve risk almaya daha açıktırlar. Düşük benlik saygısına sahip olan bireyler özellikle

kendilerini kabul etmede zorlanırlar, olumsuz olarak değerlendirdikleri özelliklerine odaklanırlar ve sahip oldukları potansiyeli açığa çıkarmakta isteksizlik gösterirler.

2.5. Beş Faktör Kişilik Modeli

Benlik olgusunun bir alt kavramlar kümesi olarak düşünülen kişilik (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis ve Sam, 2015); öz güven, benlik saygısı ve cinsiyet (Forrest, Lewis ve Shevlin, 2000; Shevlin, Bailey ve Adamson, 2002) gibi birçok faktörden etkilenebilmektedir. Charles Darwin'nin Evrim Kuramı ile başlayan "genetik - çevre" tartışması, Francis Galton tarafından devralınarak ikizler üzerindeki çalışmalarla devam ettirilmiş ve birçok konuda olduğu gibi bilimsel nitelikteki kişilik kavramı üzerinde de etkili olmuştur. Buna göre bazı psikologlar tarafından kişiliğin; biyolojik temelleri, evrensel boyutları ve evrimsel yönü ön plana çıkarılırken (McCrae, 2009; McCrae ve Costa, 1999; Mac Donald, 1998; Costa ve McCrae, 1994; Cloninger, Svrakic ve Przybeck, 1993; Buss, 1991, 1995, 1997; Eysenck ve Eysenck, 1965) bazı psikologlarca da çevre (Bandura, 2000; Rotter, Chance ve Phares, 1972) ve kültürün (Berry ve ark., 2015; Church, 2000, 2001; Ho, Peng, Lai ve Chan, 2001; Markus ve Kitayama, 1998, 1994; Stigler, Shweder ve Herdt, 1990) kişilik üzerindeki etkisine vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda yapılan kişilik araştırmalarında da kişiye özgü davranışların daha kalıcı psikolojik niteliklerle nasıl açıklanabileceği ve bu niteliklerin doğasının ne olduğu özellikle öne çıkan temalar olmuştur (Berry ve ark., 2015). Temaların bu şekilde öngörülmesi, kişiliğin temel boyutlarının açığa çıkmasını sağlamış ve araştırmacılar elde ettikleri verileri kullanarak kişiliğin beş boyutta toplanabileceğine ilişkin veriler sunmuşlardır (Wiggins, 1996; Costa ve Widiger, 1994; McCrae ve John, 1992; Digman, 1990; McCrae ve Costa, 1987) Kültürlerarası çalışmalar da kişiliğin temel boyutlarının beş faktörde toplanabileceğini göstermiştir (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009). Bu temellendirmelerden yola çıkan araştırmacılar tarafından kuramsallaştırılan Beş Faktör Kişilik Modeli, kişiliğin saptanabilmesi için beş temel boyuta ihtiyaç duyulduğu sayılına dayanmaktadır: Dışa dönüklük (extraversion), uyumluluk (agreeableness), duygusal denge (emotional stability), sorumluluk (conscientiousness) ve deneyime açıklık (openness to experience) (Berry ve ark., 2015).

Dışa dönüklük boyutu; sosyal beceri, girişkenlik ve konuşkanlık gibi özellikleri içermektedir (Morsünbül, 2014). Genel olarak bir bireyin sosyal ilişkilerindeki rahatlık seviyesiyle ilintili olan boyutun bir ucunda aşırı dışa dönükler, diğer ucunda ise içe dönükler bulunur (Burger, 2016). Boyuttan yüksek puan alan bireyler; sosyal, eğlenceyi seven, samimi, konuşkan, sevecen tiplerdir (McCrae ve Costa, 1987). Uyarıcı sosyal çevre aramaya eğilimli olan bu bireylerin sempatik olmaları da önemli özellikleri arasında sayılmaktadır (Berry ve ark., 2015). Burger (2016), dışa dönüklerin enerjik ve iyimser olma özelliklerini vurgularken, boyuttan düşük puan alan içe dönüklerin ise bu özellikleri göstermemelerinin onları asosyal ve enerjisi olmayan bireyler sınıfına taşımadığına değinir. İçe dönükler; çekingen, sessiz, sakın, kapalı, yalnız kalma eğilimi gösteren ve diğerleriyle arasına mesafe koyma eğilimli bireylerdir (McShane ve Von Glinow, 2005). Bunların yanı sıra dışa dönüklük kişilik özelliğinin, narsisizmle de elseverlik bağlamında (Aslan, 2006) ilintili olduğu görülmektedir. Narsisizm eğilimli bireylerin genel itibarıyla yüksek benlik saygısına bağlı olarak dışa dönüklük kişilik özellikleri sergilediği düşünülmektedir (Twenge ve Campbell, 2015).

Uyumluluk boyutu; sempatik, saygılı, samimi ve anlayışlı olma gibi özellikler içermektedir (Morsünbül, 2014). Dolayısıyla uyumluluk boyutu, bireylerin insancıl yönünü ön plana çıkarır (Digman, 1990). Boyuttan yüksek puan alan bireyler; yardımsever, güvenilir ve şefkatli olma yönleriyle çekerken rekabet yerine işbirliğini tercih ederler (Burger, 2016) aynı zamanda bu özellikler onları kibar ve duyarlı da yapar (Berry ve ark., 2015). Empati kurma ve çatışma çözümünde yapıcı olma eğilimleri, uyumlu kişiler için vurgulanan diğer özelliklerdir (Weitten, Hammer ve Dunn, 2001). Boyuttan düşük puan alan bireylerde ise her zaman karşıt olmaya yönelik bir tavır görülmektedir. Davranışsal bağlamda işbirliğinden kaçma, inatçı ve kaba olma gibi özelliklere sahip olan bireyler, bunun yanı sıra çevrelerine karşı güvensiz ve şüpheli yaklaşma eğilimindedirler (McCrae ve Costa, 1987). Çıkarları ve inançları için uzlaşmak yerine kavgayı seçmek ilk tercihleri olabilir (Burger, 2016). Bunların yanında düşük uzlaşmacılığın, narsisizm ile de ilişkili olduğu bilinmektedir (Aslan, 2006).

Duygusal denge (nevrotiklik) boyutu; eleştiriye açıklık, sakinlik, rahatlık gibi özellikler üzerine kuruludur (Morsünbül, 2014). Dolayısıyla boyut, bireylerin kişilerle ve çevreyle uyumunun yanında duygusal kararlılık durumunu da yordar. Duyguları sıkça değişme eğiliminde olan ve duygusal sıkıntılar yaşayan bireylerin boyuttan yüksek puan alması beklenmemektedir. Duygusal dengesi yüksek olan bireyler, boyuttan düşük puan alanlara göre günlük hayat içinde karşılaştıkları olaylarda daha az stres yaşama eğilimindedirler (Gunthert, Cohen ve Armeli, 1999; Suls, Green ve Hillis, 1998 akt. Burger, 2016). Berry ve meslektaşlarına (2015) göre de duygusal dengesizlik, kaygıya ve gerginliğe neden olmakla beraber düşmanca davranışlara meyli de arttırır; denge durumunda ise bireylerden sakin, iyi uyum gösteren, aşırı ve uyumsuz duygusal tepkiler vermeyen bireyler olmaları beklenir (Burger, 2016).

Sorumluluk boyutu; öz disiplin, düzen ve başarıya ile ilişkili özellikleri içermektedir (Morsünbül, 2014). Dolayısıyla boyutta öne çıkan, bireyin öz disipline ne kadar sahip olduğu ve kendini ne ölçüde kontrol edebildiği ile ilgili özellikleridir. Boyuttan yüksek puan alan bireylerin hazzı erteleyebilen, sorumluluk sahibi, disiplinli davranan, verimli ve üretken olmayı hedefleyen, güvenilir kişiler olduğu söylenebilir (McCrae ve John, 1992). Bunların yanı sıra başarıya duygusu yüksek, organize olmakta zorlanmayan, plan yapabilme özelliğine sahip bu bireyler (Costa ve McCrae, 1995), etik ilke ve değerlere belirgin şekilde bağlılık gösterme eğilimindedirler (Neuman ve Wright, 1999). Boyuttan düşük puan alan bireylerde ise dikkatsiz olma ya da dikkati kolay dağılma durumları görülürken bu kişiler güvenilmez olarak da değerlendirilmektedirler (Burger, 2016).

Deneyime açıklık boyutu; yaratıcılık, merak ve yeni düşüncelere açık olma gibi özellikleri içerir (Morsünbül, 2014). Dolayısıyla boyut, bireylerin gelenekselin ötesine geçerek yenilikleri ne derece kabul etme eğiliminde oldukları ile ilgilidir. Boyutla ilgili bu nitelikler, deneyime açıklığın aynı zamanda entelektüelliği de içermesini sağlar (Berry ve ark., 2015). Boyutu oluşturan özellikler arasında bunların yanı sıra yeni görüşleri kabul etme isteği, analitik düşünebilme, zihinsel merak ve geniş bir hayal gücü vardır (Burger, 2016). Boyuttan yüksek puan alanlar; çok yönlü düşünebilen, yeniliklere açık, özgün fikirler üretebilen, hayal gücü kuvvetli, sanata karşı duyarlı, cesur, değişiklikten korkmayan ve meraklı bireyler olarak nitelendirilebilirler (Costa ve McCrae, 1992). Boyuttan düşük puan alan bireyler ise geleneksele bağlı kalma ve yeni bir şeylerdence alışlagelen bilineni seçme eğilimindedirler (Burger, 2016). Boyut, genç ve ileri yaşta olan bireyler için farklı sonuçlar vermiş ve gençlerin yaşlılara göre boyuttan önemli bir şekilde yüksek puan aldığı görülmüştür ki bu durumu, özellikle değişen sosyal tutumlara, eğitim oranındaki artışa ve teknolojik değişimlerin gençlerce daha fazla takip edilmesine bağlamak mümkündür (Costa ve ark., 1986).

Beş Faktör Kişilik Kuramı daha önce de değinildiği gibi beş kişilik boyutunu; kalıcı, değişmez ve evrensel olarak nitelendirerek biyolojik temele dayandırmakla birlikte (Costa ve McCrae, 1995; McCrae ve Costa, 2003) her yerde ve durumda değişmeyen, bireye özgü sabit davranış kalıplarının altında yatan kişilik boyutlarını ortaya koymaya çalışmaktadır (Berry ve ark., 2015). Kişilik kavramı ile ilgili birçok farklı görüş ortaya atılsa da temelde dile dayalı bir hipoteze bağlı olarak geliştirilen kuram, aynı zamanda bu farklı görüşleri bir çatı altında bütünleştirmiş görünmektedir (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009). Bunun yanında normal ve anormal kişilik yapılarını anlamaya yönelik çalışmalar için zemin oluşturan kuram (Taymur ve Türkçapan, 2012); kişilik bozukluklarını, normal kişilik özelliklerinin zayıf ya da aşırı uçları olarak değerlendirmekte ve klinik psikolojide Beş Faktörün kullanılabileceğini önermektedir (Costa ve McCrae, 1992).

Normal narsisizmi ölçmek üzere tasarlanan (Raskin ve Terry, 1988) ve 2000'li yıllara kadar popülaritesini koruyan (Atay, 2006) NPI-40'ın; Ames, Rose ve Anderson (2006) tarafından Beş Faktör Kuramı (McCrae ve Costa, 1987) kişilik boyutları ve benlik saygısı ölçüt alınarak, kullanılabilirliği daha yüksek olan 16 maddelik kısa formu geliştirilmiştir. Uzun (NPI-40) ve kısa formların (NPI-16) karşılaştırılmasıyla şekillenen çalışmada, hem uzun hem de kısa formda, diğer çalışmalarla da uyumlu olarak (Bradlee ve Emmons, 1992; Paulhus, 2001; Paulhus ve Williams, 2002; Vernon, Villani, Vickers ve Harris, 2008) Beş Faktör kişilik boyutlarından deneyime açıklık ve dışa dönüklük narsisizmi yüksek düzeylerde yordarken, uyumluluk ile narsisizm arasında ise negatif korelasyon görülmektedir. Diğer iki boyutta ise sorumluluk ile pozitif, duygusal denge ile de

negatif yönde düşük korelasyonlar saptanmıştır. Bunun yanı sıra araştırmada narsisizmle pozitif yönde ilişkilendirilen benlik saygısının (Emmons, 1984, 1987; Raskin ve Terry, 1988; Raskin, Novacek ve Hogan, 1991; Morf ve Rhodewalt, 1993; Kernis ve Sun, 1994; Rhodewalt ve Morf, 1995, 1998; Rhodewalt ve ark., 1998; Campbell, Rudich ve Sedikides, 2002 akt. Sedikides, Gregg, Rudich, Kumashiro ve Rusbult, 2004) da narsisizmi yordadığı ortaya konmaktadır.

Daha önce de değinildiği gibi 80'lerin sonlarına doğru başlayan ölçümlerin (Raskin ve Terry, 1988; Emmons, 1987) narsistik eğilimlerdeki cinsiyet farklılıklarına psikanalitik yaklaşımlardan daha nesnel ve farklı bir boyut kazandırdığı düşünülmektedir. Bu bağlamda yapılan bilimsel çalışmalarda özellikle çıkar elde etmeye dayanan "sömürücülük" ve ayrıcalık atfeden "hak iddia etme" boyutları ile güçle ilişkilendirilen "otorite" boyutundan erkeklerin kadınlardan kayda değer şekilde yüksek puan aldıkları görülmektedir. Benlik saygısı ile ilişkilendirilen üstünlük boyutu ve dışa dönüklük, iddialı olma ve gösterişçilik eğilimleriyle açıklanan teşhircilik boyutunda ise çok az bir farkla yine erkeklerin kadınlardan yüksek puan aldıkları ortaya konmaktadır. Bunun yanı sıra narsistik eğilimler genel olarak değerlendirildiğinde değişken sonuçlar dikkat çekmektedir, nitekim bazı çalışmalar narsistik eğilimlerin erkeklerde fazla olduğunu (Tschanz, Morf ve Turner, 1998; Paulhus ve Williams, 2002; Watson, Taylor ve Morris, 1987) ; bazı çalışmalar ise kadın ile erkek arasında fark bulunmadığını (Bizumic ve Duckitt, 2008; Bleske-Rechek, Remiker ve Baker, 2008; Furnham, 2006; Jackson, Ervin ve Hodge, 1992) göstermektedir (Grijalva ve ark., 2015).

Narsisizmdeki cinsiyet farklılıklarına dayanan çalışmalardan elde edilen genel bulgular erkeklerin kadınlardan yüksek puanlar aldıklarını ortaya koysa da (Grijalva ve ark., 2015) Twenge, Konrath, Foster, Campbell ve Bushman (2008a) tarafından yapılan meta-analiz çalışmasında erkeklerle kadınlar arasındaki narsisizm puan farkının giderek kapandığı ve kadınların narsisizm puanlarının yıldan yıla artış eğiliminde olduğu bulgulanmıştır. Bunun yanı sıra yapılan araştırmalar kadınların dışa dönüklük kişilik boyutunda yükselme eğilimi olduğunu göstermekte (Twenge, 2001); bireysellik, bağımsızlık, liderlik gibi baskınlık özelliklerinde de artışlar olduğunu ortaya koymaktadır (Twenge, 1997). Dışa dönüklük kişilik özelliğine dair bulgular ve cinsiyet rollerinin bu doğrultuda değişmesi, kadınlardaki narsisizm eğiliminin artışına yönelik bir açıklama olarak değerlendirilmektedir (Twenge ve ark., 2008a).

Benlik saygısı üzerine yapılan pek çok araştırmada, bireylerin benlik saygısı ölçeklerinden ortalamasının üzerinde puan aldıkları ve nispeten az kişinin ölçeklerde ortalama değer altında kaldığı görülmektedir (Baumeister ve ark., 1989). Twenge ve Campbell (2015) tarafından ise bu durumun tüm zamanlardan daha yüksek bir eğilim içinde olduğu ve buna bağlı olarak yüksek benlik saygısıyla ilişkili olduğu düşünülen bireycilik, iddiallık ve dışa dönüklük gibi kendine hayranlıkla ilişkilendirilen özelliklerde de önemli ölçüde yüksek oranların gözlemlendiği vurgulanmaktadır.

Özellikle 1970'lerden 2000'lere kadar literatürde yer alan benlik saygısı ile ilgili pek çok çalışmada bireylerdeki benlik saygısının nasıl yükseltileceği üzerine odaklanıldığı ve benlik saygısını artırmanın başarı ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Twenge ve Campbell, 2015; Baumeister, 2013; Twenge, Konrath, Foster, Campbell ve Bushman, 2008b). Ancak Baumeister, Campbell, Krueger ve Vohs'un (2003), laboratuvar çalışmalarından çıkardıkları sonuçlar doğrultusunda yüksek benlik saygısının iyi performansı yordamadığı bunun yerine yüksek benlik saygısının, iyi performansın bir sonucu olduğu görülmektedir. Bu durum akademik performansta da dikkat çekmektedir. Nitekim benlik saygısını artırmaya dönük yaklaşımlar akademik performansı yükseltmek yerine verimsizleştirmektedir. Dolayısıyla benlik saygısını artırmaya dönük yaklaşımların pozitif yönde işlemediği bunun aksi yönde işleyerek bireylerdeki narsisizm eğilimlerinin artmasına da neden olabileceği düşünülmektedir (Twenge ve ark., 2008b). Benlik saygısı, başarısızlık durumlarında ise farklı bir yön çizerek bireyin tekrar başarıya dönük güdülenmesinde etken olmaktadır. Bunun nedeni, yüksek benlik saygısının başarısızlık durumlarında bireylerin olumlu yaşantıları ve ilişkilerini göz önüne alarak başarıya dönük motive olmasını sağlaması ve başa çıkma potansiyellerini artırmasıyla ilişkilendirilmektedir. Bu durum narsisizm eğilimli bireylerde daha şiddetli görülmeyle beraber başarısızlığı kabullenmemenin altında yatan dinamik farklılık göstermekte, bu bireylerin başarıyı yakalamadaki istekleri diğerlerinden üstün olduklarını kanıtlama eğilimleriyle açıklanmaktadır (Wallace ve Baumeister

2002). Buna ek olarak benlik saygısı yüksek kişilerin, benlik saygısı düşük kişilerden daha iyi ve çekici olmayı, daha iyi ilişkiler kurmayı ve başkaları üzerinde daha iyi izlenim yaratmayı kendilerine attıkları görülse de diğerleri tarafından yapılan objektif değerlendirmelerin bu inançların çoğunu onaylamadığı görülmektedir. Dolayısıyla benlik saygısı, ilişkilerin kalitesini öngörmemektedir (Baumeister ve ark., 2003; Baumeister, 2013; Twenge ve Campbell, 2015).

Yüksek benlik saygısı her ne kadar mutluluk, kendini iyi hissetme ve girişkenlik ya da gruplar içinde kendini daha iyi ifade etme ile ilişkilendirilse de (Baumeister, 2013) yakın tarihte yapılan araştırmalar daha önce de değinildiği gibi benlik saygısının abartılı ve dengesiz biçimde artırılmasının narsisizme yol açabileceğini düşündürmektedir (Baumeister ve ark., 2003). Özellikle dışa dönüklük kişilik özelliği ve benlik saygısının artmasıyla orantılı olarak narsistik eğilimlerde de ciddi yükselişlerin olduğu bulgulanmıştır (Twenge ve ark., 2008b). Bunun yanında önceki yıllarda düşük benlik saygısı ile ilişkilendirilen şiddet eğiliminin (Kirschner, 1992; Long, 1990; Oates ve Forrest, 1985; Schoenfeld, 1988; Wiehe, 1991) tersi yönde bulgularla narsistik eğilimlerde yüksek benlik saygısı ile ilişkisi de ortaya konmuş ve yapılan araştırmalar en saldırgan bireylerin hem benlik saygısı yüksek hem de narsistik eğilimleri olan bireyler olduğunu göstermiştir (Bushman ve Baumeister, 1998). Dolayısıyla benlik saygısı direkt olarak saldırganlığın nedeni olmasa da (Bushman ve Baumeister, 1998) yüksek benlik saygısına sahip olduğu iddiasında olmak, saldırganlığı engellemek yerine narsisizm durumunda saldırganlığa neden olmaktadır (Twenge ve Campbell, 2015).

3. YÖNTEM

Alanyazın tarandığında narsisizm, benlik saygısı ve kişilik arasındaki ilişkilerin araştırılmadığı görülmektedir. Narsisizm; benmerkezciliği, kibiri, diğerlerinin haklarını yok saymayı, çevreye saygı eksikliğini, diğerlerini düşük görmeyi, empati yoksunluğunu kapsayan ve günümüzde artma eğiliminde olan yıkıcı bir olgudur. Bu olgunun net şekilde anlaşılabilmesi için kişilik boyutları, benlik saygısı ve narsisizm arasındaki ilişkilerin incelenmesi alanyazına katkı sağlayabileceği gibi, araştırma bu değişkenlerin ilişkisinin yönü ve gücü hakkında da bilgi verebilir.

Bu araştırmanın temel amacı; benlik saygısının ve kişiliğin dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk ve deneyime açıklık boyutlarının cinsiyet değişkeni çerçevesinde narsisizmi yordayıp yordamadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada kuramsal açıklamalar dikkate alınarak bu değişkenleri içeren bir, çoklu regresyon modeli kurulmuş ve test edilmiştir. Aşağıda araştırmaya dair sorular sunulmuştur:

Dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk ve deneyime açıklık ile benlik saygısı, narsisizmi anlamlı olarak yordamakta mıdır?

Kadınlarda dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk ve deneyime açıklık ile benlik saygısı, narsisizmi anlamlı olarak yordamakta mıdır?

Erkeklerde dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk ve deneyime açıklık ile benlik saygısı, narsisizmi anlamlı olarak yordamakta mıdır?

Araştırma, mevcut durumu sorgulayan betimsel bir araştırmadır. Türkiye’de beliren yetişkinlik ve yetişkinlik döneminde dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık ve benlik saygısı ile narsisizm arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla ilişkisel tarama modeline dayanan bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2004). Veriler, farklı yaşlardaki bireylerden elde edilmiş ve kesitsel araştırma düzeni kullanılmıştır. Araştırmada, üniversite öğrencileri ve öğretmenlik yapan grup üzerinde kişilik boyutları olan dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık ve benlik saygısının narsisizm üzerindeki ilişkilerini içeren bir, çoklu regresyon modeli geliştirilip test edilmiştir.

Katılımcıların tamamı Aksaray Üniversitesi’nde eğitim alan öğrencilerden ve Niğde ilinde çalışan öğretmenlerden oluşmaktadır. Ölçme araçlarının uygulanacağı bireylerin, “18-40 yaş aralığında (beliren yetişkinlik ve yetişkinlik döneminde) olması” durumu dikkate alınarak araştırma için amaçlı

(purposive) örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme araştırmacı, evrenle ilgili daha önceki kuramsal bilgilere, kendi bilgilerine ve araştırmacının özel amacına dayanarak bir örnekleme belirlemektedir (Fraenkel ve Wallen, 1993). Bu örneklemenin temeli, araştırmacının amaçları doğrultusunda bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek olarak alıp evrenin araştırma problemine en uygun olanını gözlem konusu yapmaktır (Sencer, 1989). Bu örnekleme yönteminin evren değerleri hakkında önemli ipuçları vereceği ifade edilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

3.1. Veri Toplama Araçları

3.1.1. Hızlı Büyük Beşli Kişilik Ölçeği

Kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla Goldberg'ın (1992) ortaya koyduğu kişilik özellikleri ile ilgili 100 sıfattan, Vermulst ve Gerris (2005) tarafından 30'u seçilerek geliştirilen ve Morsünbül (2014) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Hızlı Büyük Beşli Kişilik ölçeği kullanılmıştır. Testte her bir kişilik özelliği 6 madde ile ölçülmektedir. Maddeler, "tamamen doğru" dan (7 puan), "tamamen yanlış" a (1 puan) doğru sıralanan likert tipi 7 derecelendirmeli bir değerlendirme ölçeği üzerinde işaretlenmektedir. Hızlı Büyük Beşli Kişilik ölçeğinin cronbach alfa iç güvenirliği katsayısı .70 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada cronbach alfa katsayısı; dışa dönüklük alt boyutu için .80, uyumluluk alt boyutu için .68, sorumluluk alt boyutu için .66, duygusal denge alt boyutu için .67, deneyimlere açıklık alt boyutu içinse .67 olarak bulunmuştur.

3.1.2. Benlik Saygısı Ölçeği

Benlik saygısını ölçmek amacı ile Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen benlik saygısı ölçeğinin 10 maddelik kısa formu kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması Çuhadaroglu, (1986) tarafından yapılmıştır. Maddeler 1 ve 4 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan benlik saygısının fazla olduğunu, düşük puan ise benlik saygısının düşük olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .85 olarak bulunmuştur.

3.1.3. Narsisizm Ölçeği

Narsisizm puanlarını ölçmek amacıyla Raskin ve Terry'nin (1988) geliştirdiği 40 maddelik narsisizm envanterinin Ames, Rose ve Anderson (2006) tarafından kısaltılarak 16 maddeye indirgenen kısa formu kullanılmıştır. Ölçeğin Güngör ve Selçuk'un (2015) çalışmalarıyla Türkçeye uyarlanan versiyonu tercih edilmiştir. Ölçeğin uygulanmasında katılımcılardan iki önermeden oluşan her bir madde için kendisini yakın hissettiği önermenin işaretlenmesi istenmektedir. Bu çalışmada ölçeğin cronbach alfa değeri 0,66 olarak bulunmuştur.

3.2. Süreç

Araştırmada veriler, bireysel uygulama ve grup uygulaması şeklinde toplanmıştır. Veriler, ders saatleri içinde dersin yürütücüsünün izni ve yardımıyla elde edilmiştir. Ölçeklerin uygulanması 20-25 dakika arasında değişmiştir. Araştırma verileri Aksaray ve Niğde illerinde Nisan 2017- Mayıs 2017 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler toplanırken gönüllülük ilkesi esas alınmış, katılımcılara öncelikle araştırmacının amacına yönelik kısa bir bilgi verilmiş ve ardından araştırmaya katılmak isteyen katılımcılara ölçekler dağıtılmıştır. Ayrıca, gerekli durumlarda katılımcılara ek açıklamalar yapılmış, katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiştir.

3.3. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, Aksaray ilinde 2016-2017 yılında öğrenim görmekte olan 354 lisans öğrencisi ile Niğde ilindeki 87 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları 441 katılımcıya uygulanmıştır. Uç değerler temizlendikten sonra çalışma, 187 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (%53.3), 31 Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü (%8.8), 47 Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (%13.3) öğrencisi ile Niğde ilinde çalışan 87 (%24.6) öğretmen olmak üzere toplam 352 kişiden oluşan katılımcı üzerinde analizle yapılmıştır. Çalışma grubunun

251'i kadın (%71.1), 101'i erkektir (%28.9). Çalışma grubunun yaşları 18 ile 41 arasında değişmektedir (yaş=22.94; Sd: 4.48).

4. BULGULAR

Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlara ait aritmetik ortalamalar aşağıda sunulmuştur:

Tablo 1. Betimsel istatistikler

	\bar{X}	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Ranj
Narsisizm	5.19	2.90	.561	.148	16.00
Deneyime açıklık	30.81	5.03	-.135	-.442	28.00
Sorumluluk	29.56	7.00	-.422	-.228	33.00
Dışa dönüklük	24.53	6.82	.201	-.340	36.00
Uyumluluk	33.75	4.58	-.311	-.269	22.00
Duygusal denge	23.75	5.71	.292	-.158	31.00
Benlik saygısı	31.91	5.15	-.439	-.193	24.00

Tablo 2. Dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık ve benlik saygısı ile narsisizm arasındaki ilişkiler

	1	2	3	4	5	6	7
1 Narsisizm	1	.184**	.128*	.112*	.014	.358**	.263**
2 Dışa dönüklük		1	.139**	-.030	.304**	.240**	.246**
3 Uyumluluk			1	.409**	.121*	.476**	.412**
4 Sorumluluk				1	.111*	.282**	.325**
5 Duygusal denge					1	.142**	.305**
6 Açıklık						1	.321**
7 Benlik saygısı							1

** p<0.01 * p<0.05

Tablo 3. Dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık ve benlik saygısının, narsisizmi yordayıp yordamadığına ilişkin regresyon analizi

Model	B	Sd. hata	B	t	P	R	R ²	F	P
Sabit	-1,791	1,265	.423	-1,417	.000	.423a	.179	12,596	.000a

a. Yordayanlar: (Sabit), Dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık ve benlik saygısı

b. Yordanan: Narsisizm

Dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık kişilik özellikleri ve benlik saygısının narsisizmi yordayıp yordamadığına ilişkin çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda VIF değeri 1.20 olarak bulunmuştur. VIF değerinin 10.00'dan küçük olması, değişkenler arasında otokorelasyon olmadığını bu nedenle regresyon analizinin yapılabileceğini göstermektedir (Büyüköztürk ve ark., 2008). Regresyon analizi sonuçlarına göre dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık ve benlik saygısının, narsisizmi yordadığı bulunmuştur (R=.423, R²=.179, F=12.596, P<0.05). Dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyimlere açıklık ve benlik saygısının narsisizm toplam puan ortalamalarına ilişkin toplam varyansın % 18'ini açıkladığı görülmektedir.

Tablo 4. Dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık ve benlik saygısının, narsisizmi yordayıp yordamadığına ilişkin katsayı tablosu

Model	B	d.hata	β	t	p	Zero-order	Partial	Part	VIF
Sabit	-1,791	1,265		-1,417	.158				
Dışa dönüklük	.045	.023	.106	1,978	.049	.184	.106	.096	1.202
Uyumluluk	-.081	.039	-.128	-2,089	.037	.128	-.112	-.102	1.582

Sorumluluk	,009	,023	,022	,386	,700	,112	,021	,019	1.321
Duygusal denge	-,060	,027	-,117	-2,213	,028	,014	-,118	-,108	1.179
Deneyime açıklık	,194	,033	,336	5,880	,000	,358	,301	,286	1.378
Benlik saygısı	,119	,032	,210	3,655	,000	,263	,193	,178	1.393

Çoklu regresyon analizindeki β değerleri incelendiğinde deneyime açıklık kişilik boyutunun narsisizm toplam puan ortalamalarına ilişkin varyansın %34'ünü açıkladığı görülmektedir ($\beta = .336$, $t = 5,880$, $p < .05$). Benlik saygısının narsisizm toplam puan ortalamalarına ilişkin varyansın %21'ini açıkladığı görülmektedir ($\beta = .210$, $t = 3,655$, $p < .05$). Uyumluluk kişilik boyutunun narsisizm toplam puan ortalamalarına ilişkin varyansın %13' ünü açıkladığı görülmektedir ancak değerler negatif yöndedir dolayısı ile narsisizm arttıkça uyumluluk düşmektedir ($\beta = -.128$, $t = -2.089$, $p < .05$). Duygusal denge kişilik boyutunun narsisizm toplam puan ortalamalarına ilişkin varyansın %12'sini açıkladığı görülmektedir ancak değerler negatif yöndedir dolayısı ile narsisizm arttıkça duygusal denge düşmektedir ($\beta = -.117$, $t = -2.213$, $p < .05$). Dışa dönüklük ve sorumluluk kişilik özellikleri narsisizmi yordamamıştır. Bu analiz sonucundan hareketle narsisizmi, deneyimlere açıklık ve benlik saygısının anlamlı olarak; uyumluluk ve duygusal dengenin ise negatif yönde yordadığı; dışa dönüklük ve sorumluluk kişilik özelliklerinin ise narsisizmi yordamadığı sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 5. Kadınlarda ve erkeklerde dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık ve benlik saygısının narsisizme ilişkin betimsel istatistikleri

		\bar{X}	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Ranj
Kadın	Narsisizm	5.01	2.90	.666	.326	16.00
	Deneyime açıklık	30.45	5.05	-.034	-.341	28.00
	Sorumluluk	29.56	7.00	-.422	-.228	33.00
	Dışa dönüklük	24.78	6.85	.198	-.327	35.00
	Uyumluluk	29.72	6.95	-.435	-.240	33.00
	Duygusal denge	23.25	5.48	.300	-.044	31.00
	Benlik saygısı	31.05	5.00	-.337	-.423	22.00
Erkek	Narsisizm	5.63	2.88	.334	-.010	13.00
	Deneyime açıklık	31.68	4.89	-.388	-.483	21.00
	Sorumluluk	29.17	7.15	-.390	-.157	33.00
	Dışa dönüklük	23.90	6.73	.207	-.345	33.00
	Uyumluluk	33.53	5.26	-.324	-.413	22.00
	Duygusal denge	24.93	6.09	.187	-.384	29.00
	Benlik saygısı	31.56	5.50	-.604	.102	24.00

Tablo 6. Kadınlarda ve erkeklerde dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık ve benlik saygısı ile narsisizm arasındaki ilişkiler

		1	2	3	4	5	6	7
Kadın	1 Narsisizm	1	.220**	.161*	.100	.033	.379**	.317**
	2 Dışa dönüklük		1	.166**	-.091	.343**	.217**	.247**
	3 Uyumluluk			1	.349**	.128*	.446**	.354**
	4 Sorumluluk				1	.099	.298**	.265**
	5 Duygusal denge					1	.104	.333**
	6 Deneyime açıklık						1	.319**
	7 Benlik saygısı							1
Erkek	1 Narsisizm	1	.118	.076	.157	-.071	.278**	.160
	2 Dışa dönüklük		1	.081	.112	.253*	.331**	.238*
	3 Uyumluluk			1	.618**	.125	.567**	.516**
	4 Sorumluluk				1	.156	.264**	.453**
	5 Duygusal denge					1	.187	.276**
	6 Deneyime açıklık						1	.350**
	7 Benlik saygısı							1

Tablo 7. Dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık kişilik özellikleri ve benlik saygısının narsisizmi kadınlarda ve erkeklerde yordayıp yordamadığına ilişkin çoklu regresyon analiz

		B								
	Model	Sd.Hata	β	t	p	R	R ²	F	P	
Kadın	Sabit	-3,355	1,553	.462	-2,160	.032	.462a	.214	11,044	.000a
Erkek	Sabit	1,575	2,223	.393	.709	.480	.393	.154	2,889	.012

Dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık kişilik özellikleri ve benlik saygısının narsisizmi kadınlarda yordayıp yordamadığına ilişkin çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda VIF değeri 1.26 olarak bulunmuştur. VIF değerinin 10.00'dan küçük olması, değişkenler arasında otokorelasyon olmadığını bu nedenle regresyon analizinin yapılabileceğini göstermektedir. Regresyon analizi sonuçlarına göre dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık ve benlik saygısının kadınlarda narsisizmi yordadığı bulunmuştur ($R=.462$, $R^2=.214$, $F=7,806$, $P<0.05$). Dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık ve benlik saygısının narsisizm ortalamalarına ilişkin toplam varyansın % 21'ini açıkladığı görülmektedir.

Dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık kişilik özellikleri ve benlik saygısının narsisizmi erkeklerde yordayıp yordamadığına ilişkin çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda VIF değeri 1.24 olarak bulunmuştur. VIF değerinin 10.00'dan küçük olması, değişkenler arasında otokorelasyon olmadığını bu nedenle regresyon analizinin yapılabileceğini göstermektedir. Regresyon analizi sonuçlarına göre dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık ve benlik saygısının, narsisizmi erkeklerde yordadığı bulunmuştur ($R=.393$, $R^2=.154$, $F=2.889$, $P<0.05$). Dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık ve benlik saygısının narsisizm ortalamalarına ilişkin toplam varyansın % 15'ini açıkladığı görülmektedir.

Tablo 8. Dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk, deneyime açıklık kişilik özellikleri ve benlik saygısının narsisizmi kadınlarda ve erkeklerde yordayıp yordamadığına ilişkin katsayı tablosu

		B	Sd. hata	B	t	p	Zero-order	Partial	Part	VIF
Kadın	Sabit	-3,355	1,553		-2,160	.032				
	Dışa dönüklük	.060	.027	.143	2,237	.026	.220	.142	.127	1,260
	Uyumluluk	-.050	.046	-.074	-1,095	.275	.161	-.070	-.062	1,407
	Sorumluluk	-.004	.027	-.010	-.155	.877	.100	-.010	-.009	1,264
	Duygu denge	-.064	.033	-.122	-1,931	.055	.033	-.123	-.110	1,235
	Deneyim açıklık	.182	.038	.317	4,778	.000	.379	.292	.271	1,364
	Benlik saygısı	.145	.038	.250	3,784	.000	.317	.235	.215	1,350
Erkek	Sabit	1,575	2,223		.709	.480				
	Dışa dönüklük	.000	.045	.001	.010	.992	.118	.001	.001	1,244
	Uyumluluk	-.185	.082	-.337	-2,239	.027	.076	-.224	-.211	2,546
	Sorumluluk	.090	.050	.224	1,799	.075	.157	.181	.170	1,749
	Duygu denge	-.084	.048	-.178	-1,764	.081	-.071	-.178	-.166	1,137
	Deneyim açıklık	.231	.073	.393	3,155	.002	.278	.308	.298	1,740
	Benlik saygısı	.075	.062	.143	1,221	.225	.160	.124	.115	1,548

Kadınlarda narsisizmi, kişilik boyutları ve benlik saygısının yordayıp yordamadığına ilişkin çoklu regresyon analizindeki β değerleri incelendiğinde deneyime açıklık kişilik boyutunun narsisizm toplam puan ortalamalarına ilişkin varyansın %32'sini açıkladığı görülmektedir ($\beta= .317$, $t=4,778$, $p<.05$). Benlik saygısının ise narsisizm toplam puan ortalamalarına ilişkin varyansın %25'ini açıkladığı görülmektedir ($\beta= .250$, $t=3,784$, $p<.05$). Dışa dönüklük kişilik boyutunun narsisizm toplam puan ortalamalarına ilişkin varyansın %14' ünü açıkladığı görülmektedir ($\beta= .143$, $t=2,237$,

$p < .05$). Kadınlarda uyumluluk, sorumluluk, duygusal denge kişilik özellikleri narsisizmi yordamamıştır. Bu analiz sonucundan hareketle kadınlarda narsisizmi deneyime açıklık, benlik saygısı ve dışadönüklüğün anlamlı olarak yordadığı; uyumluluk, duygusal denge ve sorumluluk kişilik özelliklerinin de narsisizmi yordamadığı sonucuna ulaşılabilir.

Erkeklerde narsisizmi, kişilik boyutları ve benlik saygısının yordayıp yordamadığına ilişkin çoklu regresyon analizindeki β değerleri incelendiğinde deneyime açıklık kişilik boyutunun narsisizm toplam puan ortalamalarına ilişkin varyansın %39'unu açıkladığı görülmektedir ($\beta = .393$, $t = 3.155$, $p < .05$). Erkeklerde uyumluluk kişilik boyutunun ise narsisizm toplam puan ortalamalarına ilişkin varyansın %34'ünü açıkladığı görülmektedir ancak değerler negatif yöndedir dolayısı ile narsisizm arttıkça uyumluluk düşmektedir ($\beta = -.337$, $t = -2.239$, $p < .05$). Erkeklerde dışa dönüklük, sorumluluk, duygusal denge kişilik özellikleri ve benlik saygısı narsisizmi yordamamıştır.

5. SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırma grubundaki tüm bireyler üzerinde yapılan çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre deneyime açıklık kişilik boyutu ve benlik saygısı narsisizmi yordamıştır. Uyumluluk ve duygusal denge kişilik boyutları ise narsisizmi negatif yönde yordamıştır. Araştırmanın bu bulguları alanyazın ile paralellik göstermektedir. Narsisizm ölçeğinin kısa formuna dair yapılan geçerlilik-güvenirlik çalışmasında ve narsisizm üzerine yapılan diğer araştırmalarda deneyimlere açıklık ve benlik saygısı, narsisizmi yordamaktadır. Uyumluluk ve duygusal denge boyutları ise yine narsisizmi yordamakta ancak ilişkinin negatif yönde olduğu görülmektedir (Bradlee ve Emmons, 1992; Paulhus, 2001; Paulhus ve Williams, 2002; Vernon, Villani, Vickers ve Harris, 2008). Deneyime açıklık kişilik boyutu, diğer kişilik boyutlarından farklı olarak bilişsel nitelikleri öne çıkan bir kişilik boyutudur. Bu kişilik boyutu baskın bireyler; yaratıcılık, merak ve yeni düşüncelere açık olma gibi özellikler sergilerler (Morsünbül, 2014). Deneyime açık bireyler; çok yönlü düşünebilen, yeniliklere açık, özgün fikirler üretebilen, hayal gücü kuvvetli, sanata karşı duyarlı, cesur, değişiklikten korkmayan ve meraklı bireyler olarak nitelendirilebilirler (Costa ve McCrae, 1992). Boyuttan düşük puan alan bireyler ise geleneksele bağlı kalma ve yeni bir şeylerdense alışlagelen bilineni seçme eğilimindedirler (Burger, 2016). Deneyime açıklığın narsisizmi yordaması normal ve patolojik narsisizm ayrımını yorumlamada işlevsel olabilir. Normal narsisizm bireyi olumlu yönde motive ederek kendisi, çevresi ve çevrenin beklentileri doğrultusunda dış dünya ile başa çıkmada kısmen uyumlu hale getirmektedir (Rozenblatt, 2002). Bu durum narsisizmin bireyi olumlu yönde etkilemesine yol açmaktadır (Campbell ve Foster, 2007). Yüksek öz güven ve bireyin kendisine verdiği değer, normal narsisizmde bireyi dışarıdan gelen eleştirilere karşı koruma işlevi üstlenmektedir ki bunun altında yatan, bireyin çevredense kendisine odaklanma eğilimidir (Akhtar, 1989). Bunun yanı sıra narsistik benlik; bireyin deneyimlerinden keyif almasını, başarılarıyla gurur duymasını, başarısızlık ve eksikliklerinden dolayı ise utanç ve öfke duygularının daha rahat üstesinden gelmesini sağlayabilmektedir (Rozenblatt, 2002). Dolayısıyla benliğe ilişkin olumlu algı, normal narsisizm ile ilişkilendirilmiştir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Deneyime açıklık kişilik boyutunun narsisizmi yordaması; bu boyutun yeniliklere açık ve cesur olma, değişiklikten korkmama, geleneksele bağlı olmayıp yeni şeyler deneme yönündeki özelliklerinin, narsistik özellikleri desteklemesi ile açıklanabilir. Deneyime açıklık boyutunun bu özellikleri, çoğu toplumsal grubun çok fazla onaylayacağı özellikler değildir. Raskin ve Terry'nin (1988) narsisizmi ölçmek için geliştirdikleri ölçeğin boyutlarından biri olan "kendine yeterlilik boyutu", diğerlerine her hangi bir koşulda ihtiyaç duymama ile ilişkilendirilmiştir. Deneyime açıklık kişilik boyutu da bağımsız düşünme, yenilik arayışı özellikleri ile kendine yeterlilik boyutunu desteklemektedir.

Benlik saygısının narsisizmi yordaması alanyazın ile paralellik göstermektedir. Birey kendini değerlendirirken olumlu bir tutum içindeyse benlik saygısı yüksek; olumsuz bir tutum içindeyse benlik saygısı düşük olmaktadır. Yüksek benlik saygısına sahip bireyler kendilerini toplumda değerli bir kişi görme eğilimindedirler ve kendilerine yönelik değerlendirmeleri pozitif yöndedir. Düşük benlik saygısına sahip bireylerde ise negatif yönde olan kendilerine dönük değerlendirmelerinin daha çok ön plana çıkarılması (Baumeister ve Tice, 1986) ve genel olarak kalıcılık ve süreklilik göstermesi (Rosenberg, 1965) eğilimleri söz konusudur. Baumeister, Tice ve Hutton'a göre (1989) benlik saygısı

yüksek bireyler; kendisini kabul etme ve üstün niteliklerine odaklanma eğilimi gösterirler. Bu bireyler, düşük benlik saygısına sahip olanlara göre kendilerini geliştirmeye ve risk almaya daha açıktırlar. Düşük benlik saygısına sahip olan bireyler özellikle kendilerini kabul etmede zorlanırlar, olumsuz olarak değerlendirdikleri özelliklerine odaklanırlar ve sahip oldukları potansiyeli açığa çıkarmakta isteksizlik gösterirler. Dolayısıyla bütün bu saptamaların narsisizmi desteklediği görülmektedir.

Yüksek benlik saygısı her ne kadar mutluluk, kendini iyi hissetme ve girişkenlik ya da gruplar içinde kendini daha iyi ifade etme ile ilişkilendirilse de (Baumeister, 2013) yakın tarihte yapılan araştırmalar daha önce de değinildiği gibi benlik saygısının abartılı ve dengesiz biçimde artırılmasının narsisizme yol açabileceğini düşündürmektedir (Baumeister ve ark., 2003). Twenge ve Campbell (2015) ise özellikle 80'lerden bu yana hızlı bir şekilde yükselme eğilimi gösteren ve bu şekilde olumlu benlik algısıyla ilişkilendirilen normal narsisizmin patolojik narsisizmden daha tehlikeli olduğunu öne sürmektedir. Bu araştırmacılara göre benlik saygısı yüksek bireylerin başarıyı yakalamadaki istekleri, diğerlerinden üstün olduklarını kanıtlamaya çalışmalarıyla ilişkilendirilmektedir (Wallace ve Baumeister 2002). Bu nedenle benlik saygısını artırmaya dönük yaklaşımların pozitif yönde işlemediği hatta bireylerdeki narsisizm eğilimlerinin artmasına da neden olduğu vurgulanmaktadır (Twenge ve ark., 2008b).

Uyumluluk ve duygusal denge kişilik boyutları narsisizmi negatif yönde yordamıştır. Bu bulgudan hareketle uyumluluk ve duygusal denge arttıkça narsisizm azalmaktadır, yorumu yapılabilir. Araştırmadaki bu bulgu da alan yazını ile paraleldir (Raskin ve Terry 1988). Uyumluluk kişilik boyutu; sempatik, saygılı, samimi ve anlayışlı olma gibi özellikler içermektedir (Morsünbül, 2014) ve bu boyut, bireylerin insancıl yönünü ön plana çıkarmaktadır (Digman, 1990). Uyumlu bireyler; yardımsever, güvenilir ve şefkatli olma yönleriyle öne çıkarken, rekabet yerine işbirliğini tercih ederler (Burger, 2016) aynı zamanda bu özellikler onları diğer insanlara karşı kibar ve duyarlı da yapar (Berry ve ark., 2015). Empati kurma ve çatışma çözümünde yapıcı olma eğilimleri, uyumlu kişiler için temel özelliklerdir (Weitten, Hammer ve Dunn, 2001). Uyumsuz bireyler, çıkarları ve inançları için uzlaşmak yerine, kavgayı seçerler (Burger, 2016). Uyumluluk özelliklerinin narsisizmi desteklemediği, uyumluğun ise desteklediği açıktır. Bunların yanında düşük uzlaşmacılığın, narsisizmle ilişkili olduğu da bilinmektedir (Aslan, 2006). Duygusal denge boyutu; eleştiriye açıklık, sakinlik, rahatlık gibi özellikler üzerine kuruludur (Morsünbül, 2014). Dolayısıyla boyut, bireylerin kişilerle ve çevreyle uyumunun yanında duygusal kararlılık durumunu da yordar. Duyguları sıkça değişme eğiliminde olan ve duygusal sıkıntılar yaşayan bireylerin boyuttan yüksek puan alması beklenmemektedir. Bu bireyler -nevrotik olanlar- günlük hayat içinde karşılaştıkları olaylarda daha sık stres yaşama eğilimlidirler (Gunthert, Cohen ve Armeli, 1999; Suls, Green ve Hillis, 1998 akt. Burger, 2016). Bu özellikler narsisizmin gösterişli ve abartılı tarzda önemli ve eşi benzeri olmama duygusuna sahip olma; başarı, güç, zeka, güzellik gibi kavramlara sınırsız bir biçimde sahip olduğuna inanma, olumsuz yaşam olaylarına tahammül edememe; herhangi bir sorumluluk almadan ayrıcalık ve hak sahibi olduğu iddiasında olma; diğerleriyle olan ilişkilerinde son derece zayıf empati yeteneği ya da empatiden tamamen yoksun olma eğilimleri ile tamamen zıttır (Hyman, 1989). Bu bakımdan duygusal dengenin narsisizmi negatif yönde yordaması beklenen bir durumdur.

Araştırma bulgularına göre kadınlarda narsisizmi dışa dönüklük, deneyime açıklık ve benlik saygısı yordamıştır. Erkeklerde ise narsisizmi sadece deneyime açıklık boyutu yordamıştır. Narsisizmdeki cinsiyet farklılıklarına dayanan çalışmalardan elde edilen genel bulgular erkeklerin kadınlardan yüksek puanlar aldıklarını ortaya koysa da (Grijalva ve ark., 2015) Twenge ve arkadaşları (2008a) tarafından yapılan meta-analiz çalışmasında erkeklerle kadınlar arasındaki narsisizm puan farkının giderek kapandığı ve kadınların narsisizm puanlarının yıldan yıla artış eğiliminde olduğu saptanmıştır. Bu araştırmanın bulgularında da kadın ve erkekler arasındaki narsisizm ölçeğinden alınan ortalamaların birbirine çok yakın olduğu görülmektedir (kadın=5.01, erkek=5.61). Bu bulgu, Türkiye'de de benzer bir eğilim olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra yapılan araştırmalar, kadınların dışa dönüklük kişilik boyutunda yükselme eğilimi olduğunu göstermekte (Twenge, 2001); bireysellik, bağımsızlık, liderlik gibi baskınlık özelliklerinde de artışlar olduğunu ortaya koymaktadır

(Twenge, 1997). Dışa dönüklük kişilik özelliğine dair bulgular ve cinsiyet rollerinin bu doğrultuda değişmesi, kadınlardaki narsisizm eğiliminin artışına yönelik bir açıklama olarak değerlendirilmektedir (Twenge ve ark., 2008a). Bu çalışmada da dışa dönüklük kişilik özelliğinin kadınlarda narsisizmi yordaması ($\beta = .143$, $t=2,237$, $p<.05$) cinsiyet rollerindeki değişimle açıklanabilir. Buna ek olarak benlik saygısı da kadınlarda narsisizm eğilimini yordamıştır ($\beta = .250$, $t=3,784$, $p<.05$). Benlik saygısı ortalamaları incelendiğinde kadınlar ve erkeklerin benlik saygısı ortalamalarının birbirlerine çok yakın olduğu görülmektedir (kadın=31.05, erkek=31.56). Benlik saygısı üzerine yapılan pek çok çalışmada, bireylerin benlik saygısı ölçeklerinden ortalamanın üzerinde puan aldıkları ve nispeten az kişinin ölçeklerde ortalama değer altında kaldığı görülmektedir (Baumeister ve ark., 1989). Benlik saygısından alınan yüksek puanlar, 1980'lerden itibaren kadın ve erkeklerde benlik saygısını artırmaya dönük yaklaşımların sonucu olarak görülebilir. Kadınlarda benlik saygısının yükselmesi narsisizmi artırmaktadır. Bu yaklaşım, alanyazında son yıllara ait çalışmalarda bulgularan yüksek benlik saygısının bireycilik, iddialılık ve dışa dönüklük gibi kendine hayranlıkla ilişkilendirilen özelliklerde artışa yol açması ve bu durumun da narsisizmi artırması şeklinde yorumlanabilir (Twenge ve Campbell 2015). Erkeklerde dışa dönüklük ve benlik saygısının narsisizmi yordamaması, dışa dönüklük ve kendine güven özelliklerinin zaten erkeklerden beklenen bir cinsiyet rolü olması, bu nedenle de narsisizm özellikleri ile ilişkili olarak algılanmaması şeklinde yordayabilir. Deneyime açıklık hem erkek hem de kadınlarda narsisizmi yordamaktadır. Bu durum, cinsiyet rollerinden bağımsız bir şekilde bu kişilik boyutunun etkili olduğuna işaret etmektedir.

Deneyime açıklık kişilik boyutu narsisizmi yordamaktadır. Kişiliğin bu boyutu bilişsel özellikleri ağır basan bir boyuttur. Bilişsel ve sosyal bilişsel özellikler ile narsisizm arasındaki ilişkiler araştırılmalıdır.

Kadınlar ve erkekler arasında narsisizmi yordayan özellikler bakımından farklılıklar bulunmuştur. Cinsiyet rolleri ve narsisizm ilişkisi araştırılmalıdır.

Rosenberg'e göre benlik saygısı; bireyin kendi yaşantıları sırasında başarı ve başarısızlıklarının ürünü olarak oluşan, bireyin kendisini değerli hissetmesini sağlayan bir yapıdır. Bireyin benlik saygısı yüksekse bu durum; ilişkilerini, başarısızlık karşısındaki tutumlarını, duygularını ve düşünme biçimlerini etkilemektedir. Yüksek benlik saygısının narsisizmi yordaması altındaki dinamikler ve benlik saygısını geliştirmek üzere yapılan aile içi ve formal eğitimdeki uygulamaların gerçek benlik saygısını mı yoksa farklı bir özelliği mi geliştirdiği araştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

Akhtar, S. (1989). Narcissistic personality disorder: Descriptive features and differential diagnosis. *Psychiatric Clinics of North America*.

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®)*. American Psychiatric Pub.

Ames, D. R., Rose, P., & Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. *Journal of Research in Personality*, 40(4), 440-450.

Anlı, İ., & Bahadır, G. (2007). Kendilik Psikolojisine Göre Narsisistik Ve Sınır Kişilik Bozukluğu. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 27, 1-12.

Aslan, S. (2008). Kişilik, Huy ve Psikopatoloji. *Rewiews, Cases and Hypotheses in Psychiatry RCHP*, 2(1-2), 7-18.

Atay, s. (2009), Narsistik kişilik envanteri'nin Türkçe'ye standardizasyonu. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1-16.

Atay, S. (2010). *Çalışan Narsist*, 1. Baskı. Namar Yayınları: İstanbul.

Bacanli, H., İlhan, T., & Aslan, S. (2009). Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2).

- Bandura, A. (2000). Self-efficacy: The foundation of agency. *Control of human behavior, mental processes, and consciousness: Essays in honor of the 60th birthday of August Flammer*, 16.
- Baumeister, R. F., & Tice, D. M. (1986). Four selves, two motives, and a substitute process self-regulation model. *Public self and private self*, 63-74.
- Baumeister, R. F., Tice, D. M., & Hutton, D. G. (1989). Self-presentational motivations and personality differences in self-esteem. *Journal of personality*, 57(3), 547-579.
- Baumeister, R. F., Bushman, B. J., & Campbell, W. K. (2000). Self-esteem, narcissism, and aggression: Does violence result from low self-esteem or from threatened egotism?. *Current directions in psychological science*, 9(1), 26-29.
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles?. *Psychological science in the public interest*, 4(1), 1-44.
- Baumeister, R. F. (Ed.). (2013). *Self-esteem: The puzzle of low self-regard*. Springer Science & Business Media.
- Bradlee, P. M., & Emmons, R. A. (1992). Locating narcissism within the interpersonal circumplex and the five-factor model. *Personality and Individual Differences*, 13(7), 821-830.
- Burger, J.M. (2016). *Kişilik (5.Baskı)*. İnan Deniz Erguvan Sarioğlu (Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Bushman, B. J., & Baumeister, R. F. (1998). Threatened egotism, narcissism, self-esteem, and direct and displaced aggression: Does self-love or self-hate lead to violence?. *Journal of personality and social psychology*, 75(1), 219.
- Buss, D. M. (1991). Evolutionary personality psychology. *Annual review of psychology*, 42(1), 459-491.
- Buss, D. M., & Chiodo, L. M. (1991). Narcissistic acts in everyday life. *Journal of personality*, 59(2), 179-215.
- Buss, D. M. (1995). Evolutionary psychology: A new paradigm for psychological science. *Psychological inquiry*, 6(1), 1-30.
- Buss, D. M. (1997). Evolutionary foundations of personality. *Handbook of personality psychology*, 317-344.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem A.
- Campbell, W. K., & Foster, J. D. (2007). The narcissistic self: Background, an extended agency model, and ongoing controversies. *The self*, 115-138.
- Church, A. T. (2000). Culture and personality: Toward an integrated cultural trait psychology. *Journal of Personality*, 68(4), 651-703.
- Church, A. T. (2001). Personality measurement in cross-cultural perspective. *Journal of Personality*, 69(6), 979-1006.
- Cloninger, C. R., Svrakic, D. M., & Przybeck, T. R. (1993). A psychobiological model of temperament and character. *Archives of general psychiatry*, 50(12), 975-990.
- Coopersmith, S. (1967). *Coopersmith self-esteem inventory form A*. Self-Esteem Institute.
- Costa Jr, P. T., McCrae, R. R., Zonderman, A. B., Barbano, H. E., Lebowitz, B., & Larson, D. M. (1986). Cross-sectional studies of personality in a national sample: II. Stability in neuroticism, extraversion, and openness. *Psychology and aging*, 1(2), 144.
- Costa, P.T. ve McCrae, R.R. (1992). *NEO-PIR, Professional Manual*. Psychological Assessment Resources, Inc. Florida.

- Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (1994). Set like plaster? Evidence for the stability of adult personality.
- Costa Jr, P. T., & Widiger, T. A. (1994). Personality disorders and the five-factor model of personality. American Psychological Association.
- Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (1995). Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the Revised NEO Personality Inventory. *Journal of personality assessment*, 64(1), 21-50.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). Adölesanlarda benlik saygısı. Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Digman, J. M. (1990). Personality structure: Emergence of the five-factor model. *Annual review of psychology*, 41(1), 417-440.
- Eldoğan, D. (2016). Hangi narsisizm? Büyüklenmeci ve kırılğan narsizmin karşılaştırılmasına ilişkin bir gözden geçirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(37), 1-10.
- Emmons, R. A. (1987), "Narcissism: Theory and Measurement", *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 52, No. 1, pp.11-17
- Eysenck, H. J., & Eysenck, S. G. B. (1965). The Eysenck personality inventory.
- Feldman, R. S., & Garrison, M. (1993). *Understanding psychology* (Vol. 10). New York, NY: McGraw-Hill.
- Forrest, S., Lewis, C. A., & Shevlin, M. (2000). Examining the factor structure and differential functioning of the Eysenck Personality Questionnaire Revised-Abbreviated. *Personality and Individual Differences*, 29(3), 579-588.
- Foster, J. D., & Campbell, W. K. (2007). Are there such things as "narcissists" in social psychology? A taxometric analysis of the Narcissistic Personality Inventory. *Personality and Individual Differences*, 43(6), 1321-1332.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (1993). *How to Design and Evaluate Research in Education*. New York: Mcgraw-Hill.
- Freud, S. (1914). Narsizm Üzerine ve Schreber vakası (5. bs., çev. B. Büyükal ve S.M. Tura). İstanbul: Metis Yayınları (Orijinal makalenin yayın tarihi).
- Geçtan, E. (2015). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Goldberg, L. R. (1992). The development of markers for the Big-Five factor structure. *Psychological assessment*, 4(1), 26.
- Grijalva, E., Newman, D. A., Tay, L., Donnellan, M. B., Harms, P. D., Robins, R. W., & Yan, T. (2015). Gender differences in narcissism: A meta-analytic review. *Psychological bulletin*, 141(2), 261.
- Guindon, M. H. (2002). Toward Accountability In The Use Of The Selfesteem Construct. *Journal Of Counseling And Development*, 80(2), 204-213.
- Güngör, Nil Demet ve Selçuk, Fatma Ülkü. 2015. Narsisistik Kişilik Envanteri (NKE-16): Türkçe Uyarlaması. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma ve Eğitim Laboratuvarı (SAEL), Yayınlanmamış Tartışma Metni, sael.atilim.edu.tr.
- Ho, D. Y., Peng, S. Q., Cheng Lai, A., & Chan, S. F. F. (2001). Indigenization and beyond: Methodological relationalism in the study of personality across cultural traditions. *Journal of Personality*, 69(6), 925-953.
- Hyman, S. (1989), *Acil Psikiyatri*, Çev: İ. Doğaner, A. Ayan, Ege Üniversitesi Basımevi, Bornova, No:133, İzmir
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2017). Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji. Koç Üniversitesi.

- Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kernberg, O. (1975). *Sınır Durumlar ve Patolojik Narsisizm*. (Çev. M. Atakay), Birinci Baskı, Metis Kitabevi.
- Kohut, H. (1971). *Kendiliğin Çözümlemesi*. Çev. Cem Atbaşoğlu, Banu Büyükkal, Cüneyt İşcan. İstanbul: Metis Yayınları.
- Köknel, Ö. (2005). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik (17. Bs.)*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları.
- Lasch, C. (2006). *Narsisizm kültürü*. Çev. Suzan Öztürk ve Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Lowen, A. (2016). *Narsisizm: Gerçek Benliğin İnkarı*. Cem Yayınevi.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1994). A collective fear of the collective: Implications for selves and theories of selves. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20(5), 568-579.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1998). The cultural psychology of personality. *Journal of cross-cultural psychology*, 29(1), 63-87.
- MacDonald, K. (1998). Evolution, culture, and the five-factor model. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 29(1), 119-149.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of personality and social psychology*, 52(1), 81.
- McCrae, R. R., & John, O. P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of personality*, 60(2), 175-215.
- McCrae, R. R., & Costa Jr, P. T. (1999). A five-factor theory of personality. *Handbook of personality: Theory and research*, 2, 139-153.
- McCrae RR, Costa PT. (2003). *Personality in adulthood*. New York: The Guilford Press; 48-63
- McCrae, R. R. (2009). Personality profiles of cultures: Patterns of ethos. *European Journal of Personality*, 23(3), 205-227.
- McShane, S.L., Von Glinow, M.A. (2005), *Organizational Behavior: Emerging Realites For The Workplace Revolution*, McGraw Hill Companies, Inc., New York.
- Morsünbül, Ü. (2014). Hızlı büyük beşli kişilik testi türkçe versiyonu geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 27(4), 316-322.
- Neuman, G. A. ve Wright, J. (1999). Team effectiveness: Beyond skills and cognitive ability, *Journal of Applied Psychology*, 84 (3), 376-389.
- Özakkaş, T. (2006). (Ed.), *Narsistik ve Borderline Kişilik Bozuklukları*, Litera Yayıncılık. İstanbul.
- Paulhus, D. L. (2001). Normal narcissism: Two minimalist accounts. *Psychological Inquiry*, 12(4), 228-230.
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality*, 36(6), 556-563.
- Pincus, A. L., & Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 421-446.
- Raskin, R. N., & Hall, C. S. (1979). A narcissistic personality inventory. *Psychological reports*.
- Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of personality and social psychology*, 54(5), 890.

- Rose, P. (2002). The happy and unhappy faces of narcissism. *Personality and individual differences*, 33(3), 379-391.
- Rosenberg, M. (1965). Rosenberg self-esteem scale (RSE). *Acceptance and commitment therapy. Measures package*, 61, 52.
- Rosenberg, M. (1965). "Society and the Adolescent Self-Image". New Jersey: Princeton University Press.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. 1979. Basic, New York.
- Rotter, J. B., Chance, J. E., & Phares, E. J. (1972). Applications of a social learning theory of personality.
- Rozenblatt, S. (2002), *In Defence of Self: The Relationship of Self-Esteem and Narcissism to Agressive Behavior* Long Island University, Psychology, Yayınlanmamış Doktora Tezi, USA
- Sedikides, C., Rudich, E. A., Gregg, A. P., Kumashiro, M., & Rusbult, C. (2004). Are normal narcissists psychologically healthy?: self-esteem matters. *Journal of personality and social psychology*, 87(3), 400.
- Sencer, Muzaffer. (1989) *Toplum Bilimlerinde Yöntem*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım
- Shevlin, M., Bailey, F., & Adamson, G. (2002). Examining the factor structure and sources of differential functioning of the Eysenck Personality Questionnaire Revised—Abbreviated. *Personality and Individual Differences*, 32(3), 479-487.
- Stigler, J. W., Shweder, R. A., & Herdt, G. E. (1990). Cultural psychology: Essays on comparative human development. In *All but three of the chapters in this book are revised versions of presentations from two symposia held by the University of Chicago Committee on Human Development: " Culture and Human Development"(Oct 23-25, 1986) and " Children's Lives in Cultural Context"(Nov 5-7, 1987)*. Cambridge University Press.
- Taylor, S.E., Peplau, L.A., Sears, D.O. (2007). *Sosyal Psikoloji*. (çev. Ali Dönmez). İmge yay. İstanbul
- Taymur, İ., & Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2).
- Twenge, J. M. (1997). Changes in masculine and feminine traits over time: A meta-analysis. *Sex roles*, 36(5-6), 305-325.
- Twenge, J. M. (2001). Birth cohort changes in extraversion: A cross-temporal meta-analysis, 1966–1993. *Personality and Individual Differences*, 30(5), 735-748.
- Twenge, J. M., Konrath, S., Foster, J. D., Campbell, W. K., & Bushman, B. J. (2008). Further evidence of an increase in narcissism among college students. *Journal of Personality*, 76(4), 919-928.
- Twenge, J. M., Konrath, S., Foster, J. D., Keith Campbell, W., & Bushman, B. J. (2008). Egos inflating over time: A cross-temporal meta-analysis of the Narcissistic Personality Inventory. *Journal of personality*, 76(4), 875-902.
- Twenge, J., & Campbell, W. (2015). *Asrın Vebası: Narsizim İleti*, (Çev. KORKMAZ, Ö). Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Vermulst, A. A., & Gerris, J. R. M. (2005). *QBF: Quick big five persoonlijkheidstest handleiding quick big five personality test manual*. Leeuwarden, the Netherlands: LDC Publications.
- Vernon, P. A., Villani, V. C., Vickers, L. C., & Harris, J. A. (2008). A behavioral genetic investigation of the Dark Triad and the Big 5. *Personality and Individual Differences*, 44(2), 445-452.
- Wallace, H. M., & Baumeister, R. F. (2002). The performance of narcissists rises and falls with perceived opportunity for glory. *Journal of personality and social psychology*, 82(5), 819.

Watson, P. J., Taylor, D., & Morris, R. J. (1987). Narcissism, sex roles, and self-functioning. *Sex Roles*, 16(7), 335-350.

Weitten, W., Hammer, Y.E., Dunn, D.S. (2015). Psikoloji ve çağdaş yaşam insan uyumu. (Çev.Ed. Ebru İlkiz, 2015). Nobel yay. Ankara.

Wiggins, J. S. (Ed.). (1996). *The five-factor model of personality: Theoretical perspectives*. Guilford Press.

Yücalan, Ö. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Yakın İlişkilerinin Bazı Değişkenler ve Baskın Ben Durumları Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü.